

00025 – Kralj Darij Hrvati

***agrarna
izbjeglica***

dragutin

U

2022 - 1956 = 66

*** * ***

=====

==

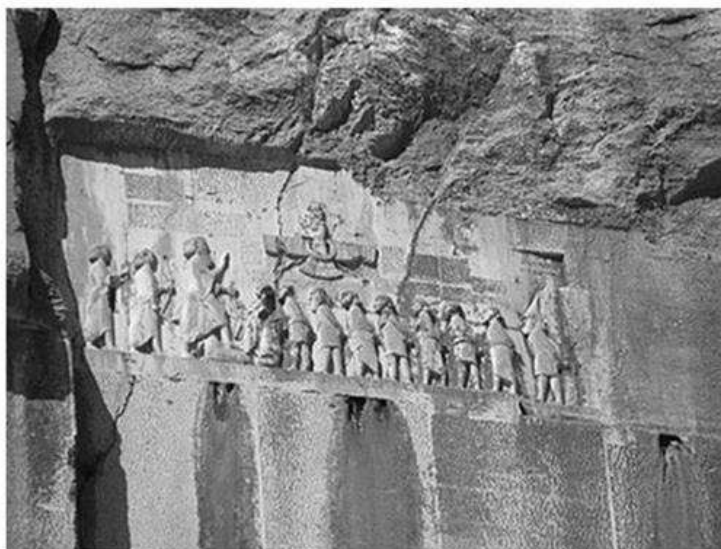
*** * ***

XIX.

BEHISTUNSKI NATPISI

hr.wikipedia.org

Behistunski natpisi (također poznati kao i Bisitun ili Bisutun, perz. بیستون, staroperz. Bagastana: "Božje mjesto ili zemlja") su starovjekovni višejezični zapisi koji se nalaze na planini Behistun u Kermanšaškoj pokrajini pokraj grada Kermanšaha u zapadnom Iranu. Datiraju iz **6. stoljeća pr. Kr.**, odnosno iz doba vladavine Darija I. Velikog, vladara Perzijskog Carstva.

Behistunski natpisi Darija Velikog, vladara Perzijskog Carstva

Natpisi uključuju tekstove pisane na klinastom pismu na tri jezika; perzijskom, elamskom i babilonskom. Britanski vojni časnik Henry Rawlinson je kopirao natpise u dva dijela, 1835. i 1843. godine. Rawlinson je uspio prevesti klinasto pismo na perzijskom jeziku 1838., dok su elamske i babilonske tekstove

XX.

1843. preveli Rawlinson i njegovi suradnici. Babilonski zapisi su kasniji oblik akadskog jezika, dok oba spadaju u semitske jezike.

U doba otkrića, Behistunski zapisi su za klinasto pismo imali jednaki značaj kao i Kamen iz Rosette za egipatske hijeroglif; radilo se o dokumentu pomoću kojeg je bilo moguće dešifrirati drevno i zaboravljeno pismo.

Stupac 1 (DB I 1-15), skicirao Fr. Spiegel (1881.)

Behistunski natpisi su otprilike 15 m visine i 25 m širine, a uklesani su u vapnenačku liticu koja se nalazila uz antičku cestu koja je spajala glavne gradove Babilonije i Medije (Babilon i Ekbatanu). Radi se o jako nepristupačnom mjestu budući kako su drevni graditelji izravnali litici nakon završetka klesanja natpisa. Perzijski tekst sastoji se od 414 redaka posloženih u pet stupaca; elamski od 593 redaka u osam stupaca, dok se babilonski sastoji od 112 redaka.

Ove natpise je dao urezati perzijski vladar Darije I. Veliki, čija je figura također uklesana iznad natpisa. Reljef ga prikazuje naoružanog lukom, te sa lijevom nogom nad grudima osobe koja leži, za koju se pretpostavlja kako se radi o uzurpatoru Gaumati kojeg je Darije svrgnuo sa perzijskog trona. Darije se na reljefu prikazuje kako pristiže sa lijeva u pratnji dvaju dvoranina, dok deset figura (visine 1 m) pristižu sa desna i drže ruku na ramenu onog ispred, što simbolizira jedinstvo pokorenih naroda.

XXI.

Zoroastrijski simbol faravahar lebdi iznad ljudskih figura, a simbolizira blagoslov božanstva Ahura Mazde. Pretpostavlja se kako je jedna ljudska figura dodana na reljef nakon svršetka klesanja, a nalazi se na odvojenom kamenom bloku pričvršćenom na postojeću strukturu pomoću željeznih klinova i olova.

PET DOKAZA O NAZOČNOSTI HRVATA U PERZIJSKOM CARSTVU

PRIJE 2.500 GODINA

Prvi dokaz

"U zapadnom dijelu današnjega Irana opet, kojih 450 km jugozapadno od Teherana, uz drevni kolnik Svilne ceste, izdiže se brdo Bogostan, danas zvano Behistan, Bisutun i Bistam" (fra Silvije Grubišić: "Rješenje zagonetke postanka hrvatskoga imena", Hrvatska revija, br. 4, 1980, str. 550), pa i Bagastan. Upravo na hridini Bogostana dao je kralj Darije 525. godine po Kr., klinopisom ili hijeroglifima u kamenom živcu 66 metara ponad ceste, svoj Proglas uklesati.

Proglas ima 1.319 redaka u tri jezika: iranskom, elamskom i babilonskom, te likovni prizor. Govori o načelima perzijskog vjerskog učenja. Iznosi Darijev životopis. Opisuje strahote građanskog rata. Između 23 naroda samo su Baktrijci i Harahvatiši ostali vjerni kraljevskom dvoru Kira. Na kraju

Proglasa moli se buduće prolaznike da ga ne uništavaju.

U Proglasu se hrvatsko ime (u tri pisma) spominje dvanaest puta:

"Na pretisku Proglasa naziv: Hruhathi nalazi se četiri puta: zadnja riječ 37., druga riječ 39., peta 46. i treća 49. retka. Podcrtana

XXII.

riječ u 46. retku stoji sama za se, slovo po slovo H-r-u-h-t-i. Na drugim je mjestima uz riječ prslonjen prijedlog. Da se dobije potpunu riječ samoglasničkog izgovora, treba umetnuti na peto mjesto samoglasnik a, sjetivši se, da stari jezici zbog štednje nisu pisali samoglasnike, ne barem u sredini riječi. Onda: prvo je slovo H, ali je na babilonski prepisano: A. Tako: Aruhati, odakle Arakosija umjesto Hruhatija." (fra Silvije Grubišić: Isto, str. 553.)

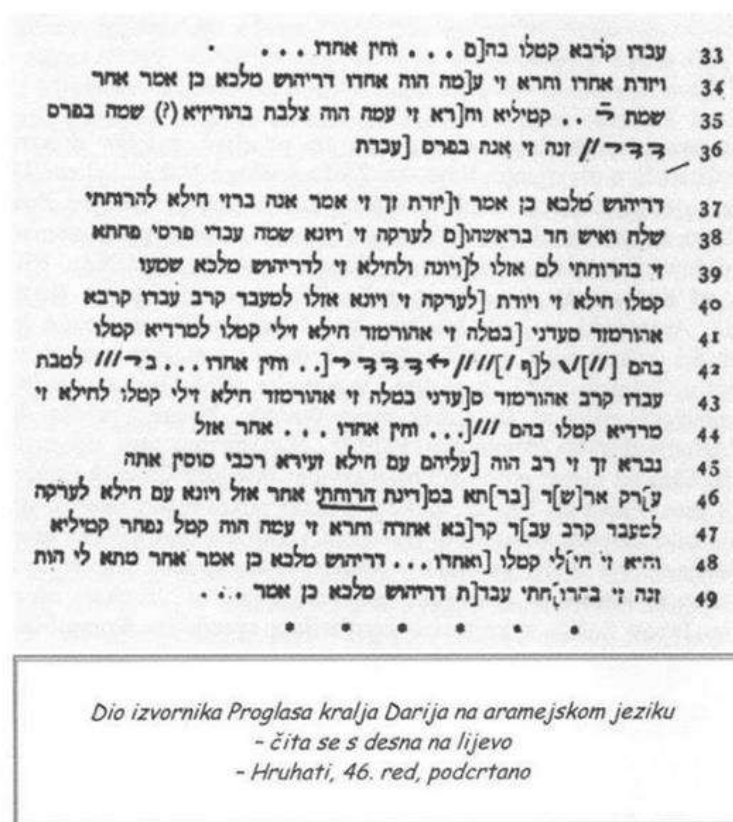
Drugi dokaz

Iz Darijeve rezidencije, dvorane zvane Apadana, potječu dobro očuvani reljefi (zidne ploče). Na dvije od njih, koje su se nalazile u različitim prostorijama, uklesani su u granitu natpisi na iranskom, elamskom i babilonskom jeziku što govore o izaslanstvu Hrvata (s čempresom, kao simbolom vječnog života, s darovima za kralja, kao simbolom obilja, s dvogrbom devom, kao simbolom istrajnosti, te s pet ljudi).

Apadana se nalazila u gradu Parsagardu (Parsa), koji se nalazio u podnožju brda Kuh-i-Rahmat (Brdo milosrđa). Podignuta je 512. pr. Kr. U njoj je bilo sastajalište pri proslavama Vazme

XXIII.

(Nova godina, slavi se tamo u proljeće, kad se izjednačuje dan i noć, 21. ožujka, odatle i naš naziv za Uskrs: Vazam ili Vuzem) ili u svečanim religijskim obredima.

Treći dokaz

Na Darijevoj nadgrobnoj ploči u Nakš-i-Rustamu uklesana su imena svih 28 zemalja i naroda kojima je vladao. Među njima su i Harahvatiši iz Harahuatije.

XXIV.

Četvrti dokaz

Kralj Hšajarša (Kserkso), Darijev sin, koji za sebe kaže da je Arijac (Hijačitra), pisao je molitvene pločice. U njima se navode imena 28 naroda i zemalja, među njima Harahvatiši i Harauhatija.

Peti dokaz

Molitvene pločice kralja Hšajarša (Kserksa) bile su na drugoj strani ukrašene hrvatskim grbovima. Broj kvadratića i redoslijed boja nije bio stalan. Neke počinju bijelim, a neke crvenim poljem.

XXV.

RIJEKA ERAX

hr.metapedia.org

Rijeka Erax (grčki: 'Εραξ, ukrain. Harvatka ?): To je antički helenistički toponim za manji pritok rijeke Dnjepra u Ukrajini, gdje je njezin današnji sinonim najvjerojatnije rječica Harvatka. Nakon ranijih Tanajskih nadpisa, gotsko-hrvatski boj na Eraxu je prvi poznati toponim u antičkoj Europi, gdje se predslavenski Iranohrvati već u IV. stoljeću pojavljuju kao moćna vojnopolićka sila na geostrateškoj pozornici. Naši sinekurni historičari i jugoslavisti taj događaj uglavnom prešućuju kao nemoguć, jer je bio prije Slavena.

Povijesni kontekst

Ova antićka rijeka Erax je ključni toponim iz prapovijesti ranih Hrvata u kasnoantićkoj Europi. Prvi sigurni toponim ranih predslavenskih Iranohrvata u antićkoj Europi je luka Tanais kod Rostova na ušću rijeke Dona u Azovsko more, gdje se na 2 kamene ploće iz 2. i 3. stoljeća po Kristu, pisane na grćkom nalazi naš prvi europski etnonim Horouathos i Horoathoi (usp. poblize: Tanajske ploće). Drugi antićki toponim važan za rane predslavenske Iranohrvate, oko stoljeće kasniji nakon Tanaisa je rijeka Erax kao pritok Dnjepra u današnjoj Ukrajini, gdje je to najvjerojatnije sada rječica Harvatka nazvana po legendarnom dolasku Hrvata.

Ključni boj na Eraxu

Oko te antićke rječice Erax se u IV. stoljeću, u doba istoćnoirimskog cara Gracijana (i zapadnorimskog Valentiniana II.), dogodila ključna konjanićka bitka koja je imala dalekosežne geopolitićke posljedice u kasnoantićkoj povijesti Gota i ranih

XXVI.

Germana. Noviji ruski povijesnici drže i da je potom ključna i za prvu organiziranu pojavu ranih Slavena na europskoj geopolitičkoj sceni kasne antike, jer je rezultat tog boja bio razvitak prve poznate poluslavenske države, tzv. Velikaya Horvatiya (A.V. Mayorov 2006) u istočnoj Europi na ozemlju današnje Ukrajine i Rusije. Nakon prvih oskudnih etnonima predslavenskih Iranohrvata iz Tanaisa, u kasnoantičkoj bitki na Eraxu se rani Iranohrvati ponovno pojavljuju u europskoj povijesti, ali tada već kao organizirana vojnopolitička sila koja je kasnije kroz par stoljeća usmjeravala političku povijest istočne Europe i postala prvi poznati rani Piemont oko kojega se od kasne antike kulturno-politički okupljaju rani Slaveni.

U 3. i 4. stoljeću, na području Ukrajine je postojala ranogermanska država Gota, koju su od god. 375. s istoka ugrozile nomadske provale Huna, koji su potom nastavili provale na zapad u srednju Europu. Isprva kao hunski saveznici u nastojanju da se oslobode gotske prevlasti, predslavenski Iranohrvati iz Azova i Krima organiziraju moćnu konjaničku vojsku, koja je u velikoj i presudnoj bitki na rijeci Erax god. 376. konačno razbila i uništila glavninu gotske vojne sile, a dotadašnja država poraženih Gota se tada raspada. Kao posljedica te naše bitke se zapadni Goti (Vizigoti) povlače preko srednje Europe na zapad do Španjolske i kasnije njihovi ostatci u sjevernu Afriku, dok istočni Goti (Ostrogoti) bježe na Balkan i kasnije provaljuju u Italiju gdje ruše zapadno Rimsko carstvo.

Zato je ustvari taj boj na Eraxu postao ranim upaljačem koji je potom pokrenuo velike selidbe europskih naroda krajem antike i u ranomu srednjem vijeku. Ova značajna bitka i gotski poraz na Eraxu se spominju i u starogermanskoj predaji Hervarsaga, gdje se isti kasnoantički Iranohrvati nazivaju Harvaða fjöllum. Istu vojsku Iranohrvata na sjeveru Crnog mora uskoro potom spominje i kasnoantički kroničar Orosius Presbyter 418. god. po Kr. (Compendium Historiae Mundi), gdje se Hrvati navode kao arijski konjanici Horites.

XXVII.

Geopolitičke posljedice bitke

Nakon toga ključnog boja na Eraxu, geopolitička panorama istočne Europe se bitno promijenila i tu oko današnje Ukrajine kroz par stoljeća u istočnoj Europi nastaje veliko vazalno carstvo, koje se u bizantskim izvorima iz ranoga srednjeg vijeka većinom naziva He Megale Skythia, a u novijoj ruskoj literaturi se to zove "Velikaya Horvatiya" (Alexander Mayorov 2006), kao prvi samostalni poluslavenski Piemont oko kojeg su se potom kulturno-politički okupljali rani Slaveni. U tomu poluslavenskom carstvu su feudalnu vojnopolitičku elitu tvorili Alani i Iranohrvati, a u seoskoj većini kmetova su postupno prevladali Slaveni. Ovu ranohrvatsku državu u istočnoj Europi potom spominju i vikinški putnici Ochtere i Wulfstan pod germanskim imenom Krowataland (Bosworth 1855), kao i sirijski biskup Zacharias Rhetor 559. god. (Historia Ecclesiae) pod semitskim nevolalnim imenom Hrwts.

Prvi još nesigurni (polumitski) vladar te nove države bio bi Ukromir (po kojem je možda i nazvana kasnija Ukrajina ?), pa zatim Radogoj i Miregoj, te najpoznatiji i najmoćniji carevi Piregast i Ardagast pod kojima se ta najprostranija država istočne Europe u ranom srednjevjekovlju pružala približno od današnje Moskve pa do luke Silistria na Dunavu u Trakiji, te od panonske rijeke Tise sve do Azovskog mora, čiji je glavni grad postao novoizgrađeni Kijev. Od sredine 6. stoljeća ta država opet propada pod udarima novih azijskih nomada, a zadnjega njezinog vladara Mezamira su uništili i ubili Avari god. 602. Nakon toga izvan avarske vlasti od 6. st. preostaje samo njezin sjeverozapadni dio kao karpatska Bijela Hrvatska koja je već uglavnom slavizirana, dok se drugi dio iranohrvatske feudalne elite iz Ukrajine seli na jugozapad do Jadrana.

Zaključak

Taj rani gotsko-hrvatski boj na rijeci Erax je bio ključan prekretnički događaj, kako u antičkoj povijesti Gota i inih

Germana, tako i na početku povijesti ranih Slavena. Danas u istočnoj Europi njihovi povjesničari sve češće navode da je zapravo god. 376. s bitkom na Eraxu prvi siguran početak pisane političke povijesti Slavena, Rusije i Ukrajine, pa je nakon toga stvorena 'Velikaya Horvatiya' kao jedna od prvih feudalnih država u kasnoantičkoj Europi. Nakon antičke robovlasničke vlasti na istočnoeuropskom prostoru sjeverno od Crnog mora (Bizant, Goti, itd.), ranoslavenska plemena su tu dolazak Iranohrvata s liberalnijim feudalnim poretkom i dijelom sličnim (satemskim) jezikom uz početak razvoja staroslavenskog društva i zajedničke kulture, vjerojatno doživjela kao oslobodjenje. Zbog svega toga je prekretnički boj na Eraxu sve donedavna ostavio duboke tragove, ne samo u germanskim legendama (Hervarsaga), nego takodjer i u donedavna manje poznatim, staroslavenskim legendama o ranom dolasku karizmatskih Hrvata osobito u Ukrajini, Galiciji i Slovačkoj.

Literatura

Alfred, I. 888-893: A study in Medieval Geography, ed. by K. Malone (1830) in *Spectaculum* 5: 139 - 167.

Al-Bekri, A.A. in A. Kunik & W. Rosen 1878: *Izvestija Al-Bekri i drugih avtorov o Rusy i Slavjanah*, vol. 1, St.- Peterburg.

Bosworth, J. 1855: *A description of Europe and the voyages of Ochtere and Wulfstan*. London.

Kroch, K. 1999: *Predslavenska Crvena Hrvatska pod sarmatskim Horitima u Ukrajini (374-992)*. Zbornik: *Staroiransko podrijetlo Hrvata*, p. 155-164, Iranski kulturni centar Zagreb-Tehran.

Latyšev, V. 1890: *Inscriptiones antiquae orae septentrionalis Ponti Euxini*, vol. I -II. Petropoli.